

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСУВАННЯ МІСЦЕВИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ПРОГРАМ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Гбур З.В. к.держ.упр.

Україна. Київ.

Департамент роботи з персоналом

Міністерства фінансів України

Анотація. Государственноэ программирование является основой регулирования процесса ориентации экономики со стороны государства на соответствующий вариант социально-экономического развития. В статье изложено теоритическые основы финансирования местных и региональных програм социального развития.

Програмування національної економіки — як явище в системі державного регулювання економіки — було започатковане у світовій практиці в середині ХХ ст. Першими на цей шлях вступили Франція і Японія. Програмування — це процес орієнтації економіки з боку держави через регулярний і комплексний вплив на її структуру відповідно до варіанта соціально-економічного розвитку в рамках ринкового механізму.

Сутність програмування в системі державного регулювання економіки полягає:

- в аналізі стану національної економіки і складанні узагальненого прогнозу на майбутнє;

- визначенні найраціональнішого з позицій держави варіанта розвитку економіки;
- розробці і реалізації заходів щодо досягнення поставлених цілей.

Об'єктивна необхідність програмування економіки зумовлена такими факторами:

- наявністю потреби в глибоких і відносно швидких структурних перетвореннях національної економіки;

- недостатньою ефективністю суто ринкових механізмів або їх не-розвинутістю.

Основними завданнями програмування — як форми державного регулювання економіки — є підтримка економічної рівноваги, вплив на якісне перетворення економіки, стимулювання розвитку економіки.

Мета державного програмування— досягнення прийняттого для держави варіанта розвитку економіки. Програмування як форма державного регулювання має такі специфічні особливості:

- 1) воно є особливим способом втручання держави в економіку, який не усуває стихійності руху, а лише коригує його;

- 2) воно є елементом сучасної ринкової організації економіки, оскільки держава не керує агентами ринку, а лише орієнтує їх у по-ведінці і забезпечує в головному їх самостійність;
- 3) основу програмування становить структурне регулювання (з точки зору об'єкта програмування і з точки зору методу — селективного впливу);
- 4) програмування як форма впливу на економіку є систематичним і комплексним, тобто охоплює усі сфери фактори і стадії відтворення;
- 5) програмування деякою мірою, але оволодіває економічним розвитком.

За рівнем проблем як об'єктів програм розрізняють:

- великомасштабні комплексні програми (комплексна програма науково-технічного прогресу в народному господарстві, програму розв'язання найважливіших соціальних проблем);
- програми розвитку найважливіших ланок соціально-економічного розвитку (житлова програма для концепції підвищення рівня життя).

Державні програми, як правило, не є обов'язковими не лише для звичайних агентів економіки (приватних і державних), а й для самих державних органів управління. Виняток становлять державні цільові комплексні програми.

Особливе місце у системі державних програм посідають цільові, комплексні програми.

За змістом комплексні цільові програми поділяються:

- соціально-економічні програми, спрямовані на вирішення проблем розвитку і удосконалення способу життя, підвищення матеріального і культурного рівня життя населення, перетворення виробничих і соціальних умов праці, поліпшення умов відпочинку;
- виробничі програми, орієнтовані на збільшення виробництва певних видів продукції (і послуг), розвиток нових видів виробництва, підвищення якісних характеристик продукції, підвищення ефективності використання ресурсів;
- науково-технічні програми, націлені на розвиток наукових досліджень, вирішення проблем розробки і впровадження в практику нових видів техніки і технологій;
- екологічні програми;
- регіональні програми, націлені на господарське освоєння нових районів, перетворення економіки сформованих регіонів України, формування територіально-виробничих комплексів.

Верховною Радою України схвалено такі пріоритетні напрями, що вимагають програмного вирішення: здоров'я людини, охорона навколишнього середовища,

наукомісткі технології (якість), ресурсозбереження, інформатика, автоматизація та приладобудування, нові речовини та матеріали, наукові засади національно-культурного відродження.

За встановленим переліком програм відкривається конкурс на розробку конкретних цільових наукових програм

Відповідальним виконавцем Програми може бути тільки юридична особа, що має окремий рахунок та бухгалтерський баланс.

Програма розробляється за наявності таких умов:

- існування проблеми на рівні регіону, розв'язання якої потребує залучення бюджетних коштів, координації спільних дій місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій;

- наявність у місцевому бюджеті реальної можливості ресурсного забезпечення виконання заходів Програми та відповідність мети Програми пріоритетним напрямкам розвитку регіону.

За своєю спрямованістю Програми поділяються на:

- економічні - спрямовані на вирішення комплексних галузевих і міжгалузевих проблем виробництва, підвищення його ефективності та якісних характеристик, забезпечення ресурсозбереження, створення нових виробництв, розвиток виробничої кооперації;

- наукові - метою яких є забезпечення виконання досліджень у галузі природничих, суспільних і технічних наук;

- науково-технічні - розробляються для вирішення найважливіших науково-технічних проблем, створення принципово нових технологій, засобів виробництва, матеріалів, іншої наукоємної та конкурентоспроможної продукції;

- соціальні - передбачають вирішення завдань щодо підвищення рівня та якості життя, проблем безробіття, соціального захисту населення, поліпшення умов праці, розвиток охорони здоров'я та освіти;

- національно-культурні - спрямовані на вирішення проблем національно-культурного розвитку, збереження національно-культурної спадщини, задоволення інтелектуальних та духовних потреб людини;

- екологічні - метою яких є здійснення природоохоронних заходів, запобігання катастрофам екологічного характеру та ліквідація їх наслідків.

У Конституції України закріплено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (ст.3). Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість соціальності

діяльності держави, яка відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини - головний обов'язок держави.

Отже, необхідність виділення коштів з державного та місцевих бюджетів на фінансування соціально-культурних заходів є закономірним і виправданим з позицій розвитку держави. Саме цей напрям кошторисно-бюджетного фінансування є найбільшим порівняно з усіма іншими бюджетними витратами.

До соціально-культурних видатків держави належать видатки на: соціальний захист населення і соціальне забезпечення, освіту, науку, культуру і засоби масової інформації, охорону здоров'я, фізичну культуру та спорт, заходи у сфері молодіжної політики.

Фінансування зазначених видатків відіграє велику соціальну та політичну роль, формуючи в суспільстві відчуття "благополуччя й задоволення" або "розчарування" тими процесами, що відбуваються у країні. Разом з тим в умовах існування бюджетного дефіциту соціально-культурна сфера є найвразливішою, тому що велика кількість цих видатків фінансується за "залишковим принципом", тобто в останню чергу або ж за дуже скороченими нормативами та нормами.

Децентралізація соціальних зобов'язань держави - об'єктивна вимога часу. З метою удосконалення розподілу видаткових повноважень між органами влади центрального та місцевого рівня і органами місцевого самоврядування, а також з метою формування моделі більш ефективного використання наявних фінансових коштів та залучення додаткових коштів задля фінансування соціальної сфери на рівні державних соціальних стандартів пропонується вжити такі заходи.

1. Внести зміни та доповнення до Бюджетного кодексу України стосовно:

- забезпечення державних функцій - освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та соціального забезпечення, що має відбуватися за рахунок закріплених джерел доходів і трансфертів;

- розробки механізму урахування підвищених потреб слаборозвинених і депресивних регіонів у формулі розрахунку доходної частини місцевих бюджетів, з метою підвищення ефективності надання їм субвенцій;

- розширення прав місцевих органів по здійсненню бюджетних запозичень.

2. Внести зміни до Закону України "Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії" стосовно:

- врахування місцевої специфіки при розробці методології визначення нормативів соціальних видатків;

- визначення параметрів соціального стандарту для дотаційних регіонів, основою якого має стати прожитковий мінімум;

- встановлення гнучкої системи змін державних соціальних стандартів та соціальних гарантій, відповідно до змін економічного становища.

3. Розробити та прийняти рамкові законодавчі акти, які б унормували питання:

- введення спеціального принципу співфінансування соціальних витрат - надання субвенцій має бути забезпечене участю місцевих бюджетів у фінансуванні витрат; тим самим місцеві органи будуть стимулюватися підтримувати певний рівень фінансування послуг соціальної сфери;

- залучення приватного сектора для заключення контрактів із приватними і неприбутковими організаціями на надання місцевих послуг, що дозволить знизити витрати на надання таких послуг;

- укладання контрактів між різними місцевими органами на надання послуг соціального характеру;

- функціонування територіальних позабюджетних соціальних фондів, розробка механізмів направлення громадськими, некомерційними і комерційними організаціями коштів до таких фондів;

- формування місцевих соціальних бюджетів, створення міжрегіональних соціальних проектів та їх фінансового забезпечення.

Зазначені шляхи реформування механізмів надання суспільних благ та соціальних послуг на рівні окремих адміністративно-територіальних одиниць будуть сприяти забезпеченню на відповідному рівні потреб мешканців усіх територій, подоланню бідності та зубожіння. Подальший пошук джерел фінансування соціальної сфери на місцевому та регіональному рівні, оптимізація моделей використання наявних коштів має забезпечуватися через дотриманням принципового положення - підтримка державою працездатних громадян шляхом підвищення зарплати, створення робочих місць, сприяння розвитку підприємництва, що відповідатиме демократичним європейським традиціям.

Список використаних джерел

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р., Київ// Урядовий кур'єр. – 13 липня 1996 року;
2. Закон України „Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України” від 23.03.2000 № 1602-III.
3. Закон України „Про державні цільові програми” від 18.03.2004 N1621-IV.